УДК 373.31 https://doi.org/10.56122/..v1i2.174

ИНТЕГРАЦИЯЛАНГАН САБАКТАРДЫ УЮШТУРУУ АРКЫЛУУ МУГАЛИМДЕРДИН КОМПЕТЕНТҮҮЛҮГҮН КАЛЫПТАНДЫРУУ

Джумабаева А.Н.
ОшМПУ, окутуучу
djumabaeba@mail.ru

Аннотация

Бул макалада заманбап билим берүү системасында мугалимдердин кесиптик компетенттүүлүгүн калыптандырууда интеграцияланган сабактардын ролу изилденет. Заманбап стандарттар мугалимдерден теориялык билимдердин жогорку деңгээлин, практикалык көндүмдөрдүн жана инсандык сапаттардын айкалышын талап кылат. Интеграцияланган сабактар дисциплиналар аралык байланыштарды түзүү менен окуучуларда материалды комплекстүү өздөштүрүүгө шарт түзүп, мугалимдерди чыгармачылыкка жана инновациялык ыкмаларды колдонууга шыктандырат. Ошондой эле, компетенттүүлүк түшүнүгү, анын негизги компоненттери жана замандын талаптарына ылайык мугалимдин кесиптик сапаттары талданат. Интеграцияланган сабактарды уюштуруу ыкмалары, мисалдары жана алардын билим берүүдөгү артыкчылыктары каралган. Изилдөөнүн натыйжасында интеграцияланган сабактардын окуу процессин натыйжалуу уюштуруудагы жана мугалимдин кесиптик өнүгүүсүндөгү маанилүү ролу белгиленет.

Ачкыч сөздөр: компетенттүүлүк, интеграцияланган сабактар, мугалимдин кесиптик даярдыгы, билим берүү стандарттары, заманбап педагогика., мугалимдин компетенттүүлүгү, дисциплиналар аралык окутуу.

ФОРМИРОВАНИЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ ЧЕРЕЗ ОРГАНИЗАЦИЮ ИНТЕГРИРОВАННЫХ УРОКОВ

Джумабаева А.Н.
ОшМПУ, преподователь
djumabaeba@mail.ru

Аннотация

В данной статье рассматривается роль интегрированных уроков в формировании профессиональной компетентности учителей в современной системе образования. Современные стандарты требуют от учителей высокого уровня теоретических знаний, сочетания практических навыков и личностных качеств. Интегрированные уроки, создающие межпредметные связи, позволяют учащимся комплексно усвоить материал, а также побуждают учителей проявлять творческий подход и использовать инновационные методы. Также анализируется понятие компетентности, ее основные компоненты и профессиональные качества педагога согласно современным требованиям. Приведены методы организации интегрированных уроков, примеры и их преимущества в обучении. В результате исследования отмечается важная роль интегрированных уроков в эффективной организации учебного процесса и в профессиональном развитии учителя.

Ключевые слова: компетентность, интегрированные уроки, профессиональная подготовка учителя, образовательные стандарты, современная педагогика, компетентность учителя, межпредметное обучение.

FORMING THE COMPETENCE OF TEACHERS THROUGH THE ORGANIZATION OF INTEGRATED LESSONS

Djumabaeva A.N.
OshMPU, teacher

djumabaeba@mail.ru

Abstract

This article examines the role of integrated lessons in the formation of teachers' professional competence in the modern education system. Modern standards require teachers to have a high level of theoretical knowledge, a combination of practical skills and personal qualities. Integrated lessons, by creating interdisciplinary connections, create conditions for students to comprehensively master the material, and inspire teachers to creativity and the use of innovative methods. Also, the concept of competence, its main components and the professional qualities of a teacher in accordance with the requirements of the time are analyzed. Methods of organizing integrated lessons, examples and their advantages in education are considered. The study highlights the important role of integrated lessons in the effective organization of the learning process and the professional development of a teacher.

Keywords: competence, integrated lessons, teacher professional training, educational standards, modern pedagogy, teacher competence, interdisciplinary teaching.

Заманбап билим берүү системасы мугалимдердин кесиптик даярдыгы үчүн жогорку талаптарды койуп жатат. Учурдагы стандарттарга өтүү учурунда, мугалимдин теориялык билими терең жана бекем болушу зарыл. Бул стандарттар мугалимден окуучуларга педагогикалык жардам көрсөтүүнү талап кылат, ал эми бул мүмкүнчүлүк билим берүү жана өзүн-өзү өнүктүрүү процессинин үзгүлтүксүз жүрүүсү менен гана ишке ашат. Бирок, теория практика менен айкалышпай турса, ал жөн гана теория бойдон калат. Ошондуктан, теориялык билимдерди жыйналган практикалык тажрыйба менен айкалыштырып, стандарттарды өзгөчө карап көрүшүбүз керек.

Тарыхта мугалимдер билимдин сактоочусу болуп, аны окуучуларга өткөрүп беришкен. Бирок, мындай окуу ыкмасы, репродуктивдүү болуп, ал убакыттын өтүшү менен актуалдуулугун жоготту. Коомдун, окуучулардын жана окутуу ыкмаларынын өзгөрүшү менен, билим берүү системасы да кайрадан жаңыланууда. Экинчи муундагы стандарттар мугалимдерди компетенттүүлүккө негизделген билим берүүгө багыттап, ошол эле учурда окутуунун натыйжалуулугун жогорулатууга шарт түзүүдө [4].

Компетенттүүлүк – бул белгиленген талаптарга ылайык студенттердин тарбиялык даярдыгынын деңгээли, мындайча айтканда иш жүзүндө калыптанган жеке сапаттар жана минималдуу тажрыйба деп айтылат. Компетенттүү адис же адам – бул келечекке колдонулуучу ценный ресурстар. Ошондуктан, заманбап мугалимдин ролу да ушул багытта иштөөгө багытталган болушу керек. Билимдерди ар кандай академиялык дисциплиналар боюнча интеграциялоо – дүйнөнү түшүнүүнүн эң эффективдүү ыкмаларынын бири болуп саналат. Ийгиликтүү окутуунун негизги аспектилеринин бири – бул өзгөрүп жаткан дүйнөдө ар түрдүү милдеттерди аткаруу үчүн зарыл болгон кесиптик компетенцияларды өнүктүрүү.

Мугалимдин компетенттүүлүгүн өнүктүрүү процесси интеграцияланган сабактар аркылуу жакшыраак ишке ашырылат, анткени бул сабактар бир нече дисциплиналардын айкалышын камтыйт. Бул, өз кезегинде, окуу процессин уюштурууда ийкемдүү жана чыгармачыл мамиле менен карап чыгууга мүмкүнчүлүк берет. Дисциплинар аралык байланышты сактоо, материалды класстын өзгөчөлүктөрүнө жана тарбиялык максаттарга жараша түзүү абдан маанилүү.

Интеграцияланган сабактар мугалимдерге дисциплинар аралык ойлонууну өнүктүрүүгө, командалык иштөө көндүмдөрүн жакшыртууга жана окуучулар менен натыйжалуу өз ара аракеттенүү жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө жардам берет. Мындан тышкары, мындай сабактар чыгармачылыкка жана окууга жаңы мамилени, инновациялык ыкмаларды киргизүүгө мүмкүндүк берет, бул болсо жалпы билим берүүнүн сапатын жогорулатуунун негизги факторлорунун бири болуп саналат [5].

Ошондоцй эле, мугалимдердин кесиптик компетенттүүлүгүн калыптандырууда интеграцияланган сабактардын маанисин талдоо, билим берүү предметтерин практикалык ыкмалары менен мисалдарын берүү.

Компетенттүүлүккө негизделген мамиле бүгүнкү педагогикада борбордук мааниге ээ. Ал негизги компетенцияларды өнүктүрүүгө багытталган, бул болсо ийгиликтүү кесиптик ишке жетүү үчүн зарыл болгон негизги талаптарды камтыйт. Билим берүү контекстинде мугалимдин компетенттүүлүгү предметтик чөйрөдөгү терең билимди гана эмес, ошондой эле бул билимди ар кандай билим берүү кырдаалдарында колдоно билүүнү, окуучулар, кесиптештер жана ата-энелер менен өз ара аракеттенүү учурунда профессионалдык маселелерди чечүү жөндөмүн камтыйт. Компетенттүүлүктүн үч негизги компоненттиi:

1. Билим – кесиптик милдеттерди түшүнүү жана түшүндүрүү үчүн зарыл болгон теориялык негиз.
2. Жөндөмдүүлүк – билимди практикада колдоно билүү, чечимдерди иштеп чыгуу жана кесиптик стандарттарга ылайык иш-аракет кылуу.
3. Инсандык сапаттар – мугалимдин кесиптик жүрүм-турумуна таасир этүүчү моралдык, этикалык жана психологиялык мамилелер.

Мугалимдин компетенттүүлүгү – бул мугалимдин кесиптик маселелерди эффективдүү чечүүгө мүмкүндүк берген билимдердин, жөндөмдөрдүн, көндүмдөрдүн жана жеке сапаттардын биригүүсү. Окуу процессинде интеграцияланган сабактардын колдонулушу мугалимдерге жаңы окутуу ыкмаларын жана техникаларын өздөштүрүүгө, алынган билимин ар түрдүү тармактарда колдонууга, ошондой эле дисциплинар аралык ойлонуу жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө шарт түзөт [4].

1. Усулдук компетенттүүлүк. Бул эффективдүү сабактарды иштеп чыгуу жана өткөрүү, анын ичинде окуу материалдарын даярдоо, окутуунун ыкмаларын жана жолдорун тандоо.
2. Коммуникациялык компетенттүүлүк. Окуучулар, кесиптештер, ата-энелер жана администрация менен натыйжалуу өз ара аракеттенүү, ийгиликтүү окуу жана билим алуу үчүн шарттарды түзүү мүмкүнчүлүгүн камтыйт.
3. МКТ компетенттүүлүгү. Заманбап билим берүүнүн эң маанилүү аспектиси, бул заманбап санариптик технологияларды өздөштүрүү жана анын натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн аларды окуу процессине интеграциялоо жөндөмдүүлүгүн талап кылат.
4. Жеке компетенттүүлүк. Мугалимдин кесиптик жана жеке жактан өсүүгө даярдыгынын маанилүү компоненти катары, анын моралдык жана этикалык сапаттары, ошондой эле окуу процессинде кыйынчылыктарга туш болгон учурда эмоцияларын башкаруу жөндөмү жана туруктуулукту сактоо мүмкүнчүлүгү камтылган.

Бул компетенттүүлүктүн түрлөрү мугалимдин кесиптик өсүшүнө чоң таасир этет жана интеграцияланган сабактарды уюштуруу аркылуу алардын деңгээлин бир топ жогорулатууга болот.

Академиялык сабактарды биригип өткөрүү компетенттүүлүккө негизделген ыкманы ишке ашыруунун жемиштүү жолу болуп саналат. Бул ыкма дисциплиналар аралык байланыштарды түзүү менен гана чектелип калбай, окуучуларга изилденген теманын бүтүндүгүн түшүнүү мүмкүнчүлүгүн да берет. Интеграцияланган сабактарды өткөрүү аркылуу мугалимдер дисциплинардык чегинде иштөөдө уникалдуу тажрыйбага ээ болуп, бул ой жүгүртүүнүн жана чыгармачылыктын ийкемдүүлүгүн өнүктүрүүгө шарт түзөт.

Интеграцияланган сабактар – бир же бир нече теманы биргелешип изилдөө үчүн эки же андан көп окуу предметтери бириктирилген окуу процессин уюштуруунун формасы. Окутуунун бул формасы окуучуларга ар кыл багыттагы билимдерди комплекстүү түрдө өздөштүрүүсүнө, ал эми мугалимге материалды берүүнүн жаңы ыкмаларын табууга шарт түзөт [1].

Интеграцияланган сабактар ар кандай формаларда уюштурулушу мүмкүн:

1. Предметтер аралык сабактар: Бул сабактарда ар кандай предметтердин темалары бири-бири менен байланышып, айкалышат. Мисалы, математика сабагында окуучулар физикадагы маселелерди чечүүдө колдонулган түшүнүктөрдү колдонушу мүмкүн.

2. Долбоордук сабактар: Окуучулар бул сабактарда ар түрдүү дисциплиналардан алган билимдерин колдонуп, биргеликте бир тема боюнча иштешет. Мисалы, физика, математика жана тарых жаатындагы маалыматтарды эске алып, модель түзүүдө биргелешкен ишти жүргүзүшөт.

3. Блоктук сабактар: Бул сабактарда бир нече дисциплина бир убакытта өткөрүлүп, окуучуларга ар тараптуу билим берүүнү камсыздайт.

Интегралдык сабактарды уюштуруу мугалимге төмөнкү компетенцияларды өнүктүрүүгө жардам берет:

1. Дисциплиналар аралык ой жүгүртүү. Мугалим түрдүү дисциплиналардын ортосундагы байланышты көрө билүү жана билимди бирдиктүү бүтүндүккө айкалыштыруу жолдорун таба билиши керек.
2. Окуу процессин долбоорлоодогу көндүмдөр. Интеграцияланган сабактар мугалимден окуу материалын ар түрдүү дисциплиналарды органикалык айкалыштыргандай жана окуучуларга түшүнүктүү болгудай кылып пландаштырууну талап кылат.
3. Чыгармачылыкты жана ийкемдүүлүктү өнүктүрүү. Интегралдык класстарды уюштурууга тартылган мугалимдер дайыма маалыматтын жаңы ыкмаларын издеп, алардын чыгармачылык потенциалын өнүктүрүүгө көмөктөшөт.
4. Командада иштей билүү. Дисциплиналарды интеграциялоо көбүнчө ар кандай предметтик чөйрөлөрдөгү кесиптештер менен кызматташууну талап кылат, бул баарлашууну жана командада иштөө көндүмдөрүн өнүктүрүүгө жардам берет.

Интеграцияланган сабактарды практикада ар кандай сабак форматтары аркылуу жүзөгө ашыруу мүмкүн. Мисалы, информатика жана математика сабактарын айкалыштырып, окуучулар программалоо ыкмаларын колдонуп, конкреттүү маселелерди чечишет. Математиканы география менен бирге изилдеген сабактарды да уюштурууга болот, бул математикалык маселелер аркылуу географияны тереңирээк түшүнүүгө мүмкүндүк берет [2].

Интеграцияланган сабактарды уюштуруунун методикасы [3]

1. Сабактардын жалпы темаларын жана максаттарын аныктоо.
2. Бир нече предметтерди бириктирген билим берүү тапшырмаларын иштеп чыгуу.
3. Долбоордук иштердин элементтерин камтуу, мында окуучулар дисциплиналар аралык маселелерди өз алдынча изилдешет.
4. Дисциплиналар ортосундагы мамилелерди визуалдаштыруу үчүн санариптик каражаттарды колдонуу.

Интеграцияланган сабактарды уюштуруу мугалимдин компетенттүүлүгүн өстүрүүнүн жана билим берүү сапатын жакшыртуунун негизги факторлорунун бири болуп эсептелет. Мындай сабактар дисциплиналар аралык байланыштарды чыңдоого, чыгармачыл ой жүгүртүүнү өнүктүрүүгө жана окутуу материалдарын ар түрдүү билим берүү чөйрөлөрүнө ылайыкташтырууга жардам берет. Алар мугалимдердин кесиптик чеберчилигин жогорулатууга, методикалык арсеналын кеңейтүүгө жана заманбап билим берүү технологияларын колдонууга жардам берет. Ошентип, интеграциялык сабактар заманбап билим берүү чакырыктарында эффективдүү иштей алган компетенттүү мугалимди калыптандырууда негизги ролду ойнойт.

Колдонулган адабияттар

1. Бершадский М. Е. Интегрированные уроки как средство формирования ключевых компетентностей школьников. Санкт-Петербург: Издательство "Лань", 2011.
2. Вербицкий А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения: учебное пособие. Москва: ИКАР, 2010.
3. Кульневич С. В. и Лакоценина О. В. Компетентностный подход в образовании: от теории к

практике. Ростов-на-Дону: Феникс, 2009.
4. Ларькова Л. В. Формирование ключевых компетенций в процессе интеграции на уроках и во внеурочной деятельности. https://interactive-plus.ru/e-articles/collection-20131209-1/collection-20131209-1-626.pdf
5. Цепкова Н.М. Интегрированное обучение как фактор формирования готовности учащихся к проявлению профессионально значимых компетенций. Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова ♦ № 4, 2009 40